

KİTAP TANITIMI

Günümüz İngiltere'sinde Din Eğitimi

Doç Dr. Recep KAYMAKCAN

Dem Yayınları, Ocak 2004, 232 s., ISBN 975-6324-00-7

Kitap, günümüz İngiltere'sinde din eğitimi konusunu akıcı bir üslup ile incelemektedir. Dikkatle okunduğunda uzun zamandan beri Türkiye'de tartışma konusu olan din eğitime katkıda bulunacağı görülecektir. Zira din eğitimi İngiltere'de olacağı gibi Türkiye ve bütün Avrupa ülkelerinde de önemsenmiş, nasıl verilmesi gerektiği ile ilgili ciddi çalışmalar yapılmış ve bununla ilgili yasalar çıkartılmıştır. Kitabın içeriği önemli olduğu için kitapta işlenen bölümlere kısaca dikkat çekmek istiyorum. Kitap, beş bölüm ve bir ekten oluşmaktadır.

Birinci bölümde, İngiltere'de uzun bir dönem içerisinde gerçekleşen din eğitimi alanındaki değişiklikler, hukuki düzenlemeler ve bunların sebepleri üzerinde durulmuş, bu bağlamda eğitim açısından önemli düzenlemeler içeren 1944 Eğitim Yasası ve 1988 Eğitim Reformu Yasasının din eğitimiyle ilgili getirdikleri tahlil edilmeye çalışılmıştır. Günümüz din eğitimi üzerindeki etkisine binaen 1988 Eğitim Reformu Yasasına ağırlık verilerek, okullardaki din eğitimi anlayışındaki değişikliğin nedenleri ve din dersi müfredat programı hazırlama süreci hakkında bilgi verilip, müfredatın yerel olması konusu din eğitimi açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca, din eğitimi ile ilgili ders kitapları, bu derse ayrılan zaman ve dersi veren öğretmenler konusu incelemeye, İngiltere'de din eğitiminin daha iyi anlaşılması için bu ülkedeki günümüz eğitim sistemi hakkında kısa bilgiler sunulmuştur.

Yine kitabın bu bölümünde İngiltere eğitim tarihi boyunca din eğitiminin okullardaki varlığının ciddi olarak sorgulanmadığına dikkat çekilerek, din eğitimi hakkındaki tartışmaların daha ziyade devlet okullarındaki hukuki statüsünün ne olması gerektiği ve değişen şartlara göre din eğitiminin alması gereken duruş üzerinde yoğunlaştığı ifade edilmektedir. Okullardaki din eğitiminin varlığının ciddi olarak sorgulanmamasının altında yatan sebeplerin başında eğitim konusunda devlet ile kilise arasında uzun tarihi geçmişe dayalı ilişki ve din-devlet ilişkilerindeki uzlaşmacı politikanın geldiği vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere'deki dini çoğulculuk ve eğitim bilimindeki gelişmeler doğrultusunda din eğitiminin

yeniden yapılandırıldığına ve bu bağlamda devlet okullarında din eğitimi içeriğine Hıristiyanlık dışında İslamiyet, Budizm gibi dünya dinleri dahil edildiğine dikkat çekilmektedir. 1988 Eğitim Reformu Yasası ile Hıristiyanlıkla birlikte ülkede temsil edilen diğer dinlerin öğretilmesi yasal bir zorunluluk haline getirilmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye’de karşılığı olabilecek bir din eğitimi faaliyeti bulunmayan ve bir çok yönden İngiltere’ye özel diyebileceğimiz, okullardaki toplu ibadetin yasal temelleri, tanımı, amacı, okullarda uygulanması ve toplu ibadet üzerine yapılan tartışmalar incelenmektedir. Toplu ibadet, İngiliz eğitim sisteminin asırlardan beri bir parçası olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Her ne kadar toplu ibadetin eğitim sistemindeki yeri ve nasıl olması gerektiği üzerinde tartışmalar olsa da 1944 Eğitim Yasası ile birlikte okullarda zorunlu hale gelmiş ve 1988 Eğitim Reformu Yasasında da bazı değişikliklerle birlikte varlığını sürdürmüştür. Toplu ibadete, ilk ve orta dereceli okul öğrencilerinin tamamı katılmak zorundadır. Ana okulu öğrencileri ise bu uygulamanın dışında tutulmuşlardır. Okul tarafından icra edilen toplu ibadetten memnun olmayan öğrenciler için farklı dini geleneği yansıtacak şekilde toplu ibadet yapılmasına okul idaresi, okul bütçesine yeni bir yük getirmemesi şartıyla izin verebilmektedir.

Söz konusu eserde, devlet okullarında toplu ibadetin varlığı hakkında en etkin eleştirilere de yer verilmektedir. Bu eleştirilerin başında din eğitimcisi Hull’un yaptığı eleştiriler gelmektedir. *School worship: An Obituary* adlı kitabında Hull, devlet okullarında toplu ibadet için gerekli atmosferin olmadığı görüşünü savunarak şu sonuca varmaktadır: “Okullarda günlük toplu ibadet ile eğitimin amaçları arasında ciddi boyutta bir çelişki söz konusudur. Zorunlu toplu ibadet, modası geçmiş, ibadet olarak yetersiz, toplumun şu anki ihtiyaç ve ilgileriyle örtüşmeyen bir faaliyettir.”

Eserin üçüncü bölümünde, araştırma projeleri sonucu geliştirilen ve özellikle İngiltere’de devlet okullarında etkinliği olan fenomenolojik ve yorumlayıcı din eğitimi yaklaşımlarının temel özellikleri, bu yaklaşımlara yöneltilen eleştiriler ve diğer din eğitimi yaklaşımları içerisindeki yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Fenomenolojik din eğitimi yaklaşımının özellikleri başlığı altında Smart’a göre din eğitiminin amaçları sıralanmakta ve dinin yedi boyutunun varlığına dikkat çekilmektedir. Bu bölümde fenomenolojik yaklaşımın özellikleri ile yetinilmemiş, fenomenolojik yaklaşıma yapılabilecek eleştiriler de maddeler halinde sıralanmıştır. Yorumlayıcı din eğitimi yaklaşımı başlığı altında bu yaklaşımdan neyin kastedildiği ve bu yaklaşımın etkin olmasının sebepleri incelenmektedir.

Ayrıca bu bölümde İngiltere din eğitiminde etkinliği olan ve dinler arası din eğitimi anlayışı içerisinde değerlendirebileceğimiz fenomenolojik ve yorumlayıcı din eğitimi yaklaşımları ve bu yaklaşımlara karşı yöneltilen eleştiri-

riler incelenmeye çalışılmış, İngiltere’de okullardaki din eğitimi bağlamında fenomenolojik ve yorumlayıcı din eğitimi yaklaşımları hakkında ulaşılan sonuçlara da yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise, İngiltere’deki okulların –ana hatlarıyla – kilise ve devlet okulları olarak ikiye ayrıldığı vurgulanmış, kilise okulu kavramı, bu okulların eğitim içerisindeki yeri, kilise okulları ile devlet okulları arasındaki belirgin farklılıkların neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Eğitim sistemi içerisinde kilise okullarının varlığına yapılan eleştiriler, bu okullardaki din eğitiminin özellikleri ve kısaca din eğitimi müfredat içeriği üzerinde durulmuştur.

Bu bölümde vurgulanan önemli bir nokta da kilise okullarının, din eğitimi vermek ve din adamı yetiştirmek için kurulmuş okullar olmadığıdır. Kilise okulları devlet okulları gibi genel eğitim veren okullardır. Ancak bu okullar, Hıristiyan değerlerini eğitim alanına yansıtmak üzere kurulduğu için öğretmen seçimi, ders dışı faaliyetler, din eğitimi, toplu ibadet vb. konulara devlet okullarına göre daha fazla önem vermektedirler. Hukuki olarak kilise okulları yerel düzeyde hazırlanan müfredat programlarını takip etmek zorunda değildir. Bu da kilise okullarına din eğitimi dersinin amaç ve içeriğini belirleme konusunda özgürlük alanı sağlamaktadır.

Son bölümde, devlet okullarındaki din derslerinde İslam dini öğretilirken nasıl bir metot takip edildiği, içerik olarak hangi konulara yer verildiği, İslam dini öğretiminde yanlış ve önyargılı tutumun olup olmadığı konuları mevcut literatür ışığında değerlendirilmiş, konunun daha iyi anlaşılması için de İngiltere’deki Müslümanlar ve onların özellikleri, eğitimle ilgili talepleri üzerinde durulmuştur.

Ayrıca bu bölümde İngiltere’de din eğitimi içerisinde İslamiyet’in, Hıristiyanlıktan sonra en çok mensubu bulunan din olarak öğretim konusu yapıldığı ifade edilmektedir. Almanya vb. ülkelerde olduğu gibi farklı mezhep ve dinler için ayrı din dersi öngörmeyen İngiltere din eğitimi, tek bir din dersi içerisinde farklı din mensuplarının talepleri karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu model içerisinde İslamiyet yalnızca Müslüman öğrencilerin olduğu okullarda öğretim konusu yapılmamakta, din eğitimi dersine giren bütün öğrencilere İslam dini öğretilmektedir. Ancak bu durumun, Batı’da İslam hakkındaki geleneksel önyargıları ve yanlış anlatımları tamamen ortadan kaldırmadığına da dikkat çekilmektedir.

Eserin ek kısmında, İngiltere’deki yüksek ve orta öğretimde din eğitimi içeren ve TÜBA’ya sunulan araştırma raporunun gözden geçirilmiş şekli yer almaktadır. Raporda, Türkiye Bilimler Akademisi tarafından verilen doktora sonrası yurtdışı araştırma bursu ile İngiltere’de din eğitimi alanında yapılan araştırmaların sonuçları sunulmuştur. Rapor, dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, araştırmanın amacı, konusu ve yöntemi; ikinci bölümde,

İngiltere yüksek din eğitimi hakkında ulaşılan sonuçlar; üçüncü bölümde, orta dereceli okullarda din eğitimi başlıkları incelenmiş son bölümde ise, din eğitiminde İngiltere tecrübesi dikkate alınarak Türk din eğitimi ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Kitabın her bölümünün arkasında ilgili bölümün özeti yer almaktadır. Bu özetler, işlenen konuların önemli yönlerini vurgulayarak varılan sonuçları ortaya koymaktadır. Kitabın yazarı her bölümle ilgili bir takım önerilerde de bulunmaktadır. Eserin sonuç kısmında kitapta ortaya konmaya çalışılan konulardan çıkarılabilecek sonuçlar anlaşılır ve akıcı bir üslupla ortaya konarak, okuyucuya derli toplu bilgi sunulmaktadır. Eser okunduğunda okuyucuların özellikle de eğitimcilerin istifade edeceği harika bir çalışma olduğu görülecektir.

İbrahim ÇAPAK*

* Dr., Sakarya Üniv. İlahiyat Fak. Mantık Anabilim Dalı, capakibrahim@hotmail.com